

УДК 347.62

Оксана Войнаровська,здобувач кафедри цивільного права юридичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СПАДКОВИХ ВІДНОСИН МІЖ ЧОЛОВІКОМ ТА ЖІНКОЮ, ЩО ПРОЖИВАЮТЬ ОДНІЄЮ СІМ'ЄЮ ТА НЕ ПЕРЕБУВАЮТЬ У ШЛЮБІ*

У статті викладено особливості правового регулювання спадкування між жінкою та чоловіком, що проживають однією сім'єю та не перебувають у шлюбі між собою або у будь-якому іншому шлюбі. Зокрема здійснено аналіз порядку спадкування «фактичного подружжя» за заповітом та за законом, а також права того з «фактичного подружжя», хто пережив померлого, на обов'язкову частку у спадщині.

Ключові слова: шлюб, сім'я, «фактичний шлюб», «фактичне подружжя», спадкування за законом, спадкування.

Проживання чоловіка та жінки однією сім'єю без реєстрації шлюбу стає дедалі більш звичним явищем у сьогоденному суспільстві. Іноді такі відносини тривають роками і навіть десятиліттями. Трапляються випадки, коли чоловік або жінка переживають один одного. У такому разі на перший план виходять проблеми правового регулювання спадкових відносин між чоловіком та жінкою, що проживають однією сім'єю та не перебувають у шлюбі між собою або у будь-якому іншому шлюбі.

У науковій літературі питанням правового регулювання спадкування між чоловіком та жінкою, що проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу, увага приділяється більшою мірою в контексті загальних досліджень майнових відносин між ними. Окремі наукові розробки, присвячені питанням спадкування між чоловіком та жінкою, що проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу, один після одного, практично відсутні в сучасній науково-правовій літературі. Окремі наукові статті, присвячені даній проблематиці, були опубліковані, зокрема, В. В. Валах [1; 2], Х. З. Піцик [3] та іншими.

Під час дослідження проблематики

спадкування між чоловіком та жінкою, що проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу, науковці найбільшу увагу приділяють питанню, до якої саме спадкової черги відносити того з них, хто пережив померлого. Проте одним із перших питань, які виникають після смерті чоловіка або жінки, що проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу, є відділення його/її майна від майна іншого з метою визначення спадкової маси. Це та інші питання правового регулювання спадкування чоловіком та жінкою, що проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу, є предметом дослідження даної наукової статті.

Поняття та ознаки «фактичного подружжя». Сучасне українське законодавство не оперує термінами «фактичне подружжя», «фактичний шлюб» або «фактичні шлюбні відносини». На позначення вказаних відносин СК України застосовує терміни «проживання однією сім'єю жінки та чоловіка без шлюбу» (ч. 2 ст. 21 Сімейного кодексу України від 10.01.2002 р. [4]) та «проживання однією сім'єю жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі» (ст. 74 Сімейного кодексу України).

* Рекомендовано до друку кафедрою цивільного права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

В одній з попередніх наукових статей нами було запропоноване власне визначення поняття «*фактичне подружжя*» — *це жінка та чоловік, що проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу у встановленому законом порядку, не перебувають у будь-якому іншому шлюбі, мають право на шлюб, ведуть спільне господарство, що не створює для них спільних взаємних прав та обов'язків подружжя, але має наслідком встановлення режиму спільної сумісної власності щодо майна, набутого ними за період спільного проживання* [5].

Формування спадкової маси. Відповідно до ст. 1218 Цивільного кодексу України від 16.01.2003 р. [6] «до складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті». Таким чином, при визначенні спадкової маси після смерті одного з «фактичного подружжя» важливо встановити, яке саме майно, а точніше, яка саме частка у цьому майні належала померлому на момент смерті.

У цьому разі застосуванню підлягає ст. 74 Сімейного кодексу України, відповідно до якої, «якщо жінка та чоловік проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, майно, набуте ними за час спільного проживання, належить їм на праві спільної сумісної власності, якщо інше не встановлено письмовим договором між ними. На майно, що є об'єктом права спільної сумісної власності жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, поширюються положення глави 8 цього Кодексу». Відповідно до ч. 1 ст. 70 Сімейного кодексу України «у разі поділу майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, частки майна дружини та чоловіка є рівними, якщо інше не визначено домовленістю між ними або шлюбним договором».

Таким чином, враховуючи положення статей 70 та 74 Сімейного кодексу України, на момент смерті померлому, який перебував у «фактичному шлюбі», належить лише половина майна, набутого «фактичним подружжям» за час спільного проживання. Отже, до спадкової

маси має увійти лише половина цього майна. На практиці ж нерідкісними бувають випадки, коли до спадкової маси включається і частка майна, що належить тому з «фактичного подружжя», хто пережив померлого.

Важливо зазначити, що відповідно до п. 1 розділу VII Прикінцевих положень Сімейного кодексу України «цей Кодекс набирає чинності одночасно з набранням чинності Цивільним кодексом України». Таким чином, відповідно до принципу дії нормативно-правових актів у часі положення Сімейного кодексу України, в тому числі положення ст. 74 Сімейного кодексу України щодо встановлення режиму спільної сумісної власності на майно, набутого «фактичним подружжям» за період спільного проживання, поширюються лише на майно, яке було набуто «фактичним подружжям» з моменту набрання чинності Сімейним кодексом України, тобто з 01.01.2004 р. Тому щодо майна, набутого «фактичним подружжям» до 01.01.2004 р., режим спільної сумісної власності не виникає. До вказаного майна може бути застосоване правило ст. 17 Закону України «Про власність» від 07.02.1991 р. № 697-XI [7] (закон втратив чинність у зв'язку із прийняттям Цивільного кодексу України), відповідно до якої «майно, придбане внаслідок спільної праці членів сім'ї, є їх спільною сумісною власністю, якщо інше не встановлено письмовою угодою між ними». Таким чином, на майно, набуто «фактичним подружжям» до 01.01.2004 р., може бути також поширено режим спільної сумісної власності, але за умови придбання такого майна внаслідок спільної праці «фактичного подружжя». У цьому разі важливого значення набуває встановлення наступних обставин:

- 1) доведеність факту спільного проживання «фактичного подружжя»;
- 2) встановлення моменту в часі, з якого почалося спільне проживання «фактичного подружжя»;
- 3) встановлення майна, яке було набуто «фактичним подружжям» з моменту початку спільного проживання і до моменту смерті одного з «фактичного подружжя».

Ідеальною є ситуація, коли між «фактичним подружжям» за життя померлого було укладеного договір, передбачений ст. 74 Сімейного кодексу України, наприклад договір про спільне проживання та ведення спільного господарства. Незважаючи на той факт, що укладення подібних договорів передбачено ст. 74 Сімейного кодексу України, вказані договори не набули значного поширення в Україні. Укладення такого договору, проте, може відіграти вирішальну роль у випадку смерті одного з «фактичного подружжя» та вирішити більшість питань, що виникають у зв'язку з цим. Зокрема договором може бути визначено наступні умови:

1) момент у часі, з якого починається спільне проживання «фактичного подружжя». Момент початку спільного проживання «фактичного подружжя» може визначатися двома шляхами: (а) з моменту підписання договору; або (б) конкретним моментом часу в минулому;

2) визначення частки у спільному майні кожного з «фактичного подружжя»;

3) встановлення конкретно визначеного майна, яке належатиме кожному з «фактичного подружжя» у разі припинення спільного проживання, у тому числі у разі смерті одного з «фактичного подружжя».

Таким чином, вказаним договором, укладеним між «фактичним подружжям», може бути вирішено, по-перше, питання про наявність факту спільного проживання жінки та чоловіка без реєстрації шлюбу, по-друге, встановлення складу спадкового майна в разі смерті одного з них.

Факт спільного проживання також може бути встановлений рішенням суду про встановлення факту проживання однією сім'єю жінки та чоловіка без реєстрації шлюбу. Такі справи спрямовані на встановлення факту, що має юридичне значення, а тому їх розгляд здійснюється за правилами окремого провадження та передбачений п. 5 ч. 1 ст. 256 Цивільного процесуального кодексу України.

Листом «Судова практика розгляду справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення» від 01.01.2012 р. Ви-

щий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ визначив підстави для розгляду справ про встановлення факту проживання однією сім'єю жінки та чоловіка без реєстрації шлюбу. Відповідно до вказаного Листа встановлюються наступні підстави для розгляду судами справ зазначеної категорії: «...суд вправі розглядати справи про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу за таких умов: має місце спільне проживання чоловіка та жінки однією сім'єю, термін спільного проживання (не менше п'яти років); мета встановлення факту (розподіл спільно набутого майна, спадкування за законом), крім того, важливою складовою є відсутність спору про право» [8].

Вказаним Листом також встановлено приблизний перелік доказів, які можуть бути подані до суду з метою встановлення факту спільного проживання жінки та чоловіка без реєстрації шлюбу та моменту в часі, з якого почалося спільне проживання. До таких документів, зокрема, віднесені: «свідоцтва про народження дітей, довідки з місця проживання, свідчення свідків, листи ділового та особистого характеру тощо. Також це можуть бути: свідоцтво про смерть одного із «подружжя», свідоцтва про народження дітей, в яких чоловік у добровільному порядку записаний як батько, виписки з погосподарських домових книг про реєстрацію чи вселення; докази про спільне придбання майна як рухомого, так і нерухомого (чеки, квитанції, свідоцтва про право власності); заяви, анкети, квитанції, заповіти, ділова та особиста переписка, з яких вбачається, що «подружжя» вважали себе чоловіком та дружиною, піклувалися один про одного; довідки житлових організацій, сільських рад про спільне проживання та ведення господарства».

Приймаючи рішення про встановлення факту спільного проживання жінки та чоловіка без реєстрації шлюбу, суд встановлює лише момент у часі, з якого почалося спільне проживання «фактичного подружжя». У той самий час питання встановлення майна, яке було набуто «фактичним подружжям» за час спільного проживання, залишається невирішеним.

Невиключеною є ситуація, коли за життя спадкодавця ані договором, ані рішенням суду факт проживання однією сім'єю «фактичного подружжя» не було встановлено.

У такому випадку, за наявності між спадкоємцями та тим із «фактичного подружжя», хто пережив померлого, спору щодо права на спадкування та складу спадкового майна, доцільним видається розгляд та вирішення питання про визнання майна спільною сумісною власністю, визнання права власності на майно як на частку в спільній сумісній власності, виключення майна зі складу спадкового майна, про поділ спадкового майна у судовому порядку.

Оскільки під час розгляду таких справ презюмується наявність спору між тим із «фактичного подружжя», хто пережив померлого, та його спадкоємцями, вказані справи підлягають розгляду за правилами позовного провадження. Під час розгляду справ зазначеної категорії суди встановлюють наступні обставини:

1) наявність або відсутність факту спільного проживання жінки та чоловіка без реєстрації шлюбу;

2) момент у часі, з якого почалося спільне проживання «фактичного подружжя»;

3) майно, яке було придбане «фактичним подружжям» за час їхнього спільного проживання;

4) виділення частки у вказаному майні, що належить тому з «фактичного подружжя», хто пережив померлого;

5) виключення вказаного майна зі складу спадкового майна померлого.

Проте розгляд справ такої категорії та встановлення постфактум факту проживання жінки та чоловіка однією сім'єю без реєстрації шлюбу ускладнюється смертю одного з «фактичного подружжя» та тим, що факт сумісного проживання необхідно доводити щодо померлої особи. Вказане робить доведення факту проживання однією сім'єю надзвичайно складним.

Особливості спадкування «фактичного подружжя» за заповітом. Відповідно до ст. 1235 Цивільного кодексу України «заповідач може призначити своїми спадкоємцями одну або кілька фізичних

осіб, незалежно від наявності у нього з цими особами сімейних, родинних відносин, а також інших учасників цивільних відносин». Таким чином, померлий власним заповітом може призначити своїм спадкоємцем будь-яку особу, у тому числі й іншого з «фактичного подружжя».

У випадку якщо спадкоємець не включив останнього до свого заповіту, визнання за тим із «фактичного подружжя», хто пережив померлого, права на обов'язкову частку у спадщині у випадку його непрацездатності видається дискусійним. Відповідно до ст. 1241 Цивільного кодексу України «малолітні, неповнолітні, повнолітні непрацездатні діти спадкодавця, непрацездатна вдова (вдівець) та непрацездатні батьки спадкують, незалежно від змісту заповіту, половину частки, яка належала б кожному з них у разі спадкування за законом (обов'язкова частка)». Чинне законодавство не містить визначення понять «вдова» або «вдівець» та не зазначає, чи належать до таких осіб лише дружина (чоловік) спадкодавця, які проживали у зареєстрованому шлюбі, чи і ті, які проживали із спадкодавцем однією сім'єю без реєстрації шлюбу.

Відповідно до ст. 1261 Цивільного кодексу України «у першу чергу право на спадкування за законом мають діти спадкодавця, у тому числі зачаті за життя спадкодавця та народжені після його смерті, той з подружжя, який його пережив, та батьки». Аналіз статей 1241 та 1261 Цивільного кодексу України дозволяє зробити висновок, що перелік осіб, які мають право на обов'язкову частку у спадщині, є ідентичним переліку осіб, які спадкують за законом у першу чергу. Отже, мета законодавця полягає у наданні саме зареєстрованому подружжю додаткових гарантій у випадку смерті одного з них. Таким чином, співставивши обидва переліки, передбачені статтями 1241 та 1261 Цивільного кодексу України, можна побачити, що у якості вдови (вдівця), які мають право на обов'язкову частку у спадщині, законодавець розуміє саме тих, які перебували у зареєстрованому шлюбі зі спадкодавцем.

Особливості спадкування «фактичного подружжя» за законом. Науковці уже неодноразово звертали свою увагу

на проблематику віднесення того з «фактичного подружжя», хто пережив померлого, до тієї чи іншої спадкової черги за законом.

Дискусійною видається позиція, висловлена Х. З. Піцик стосовно того, що у разі укладення «конкубінатного» договору той із «фактичного подружжя», хто пережив померлого, може бути віднесений до першої черги спадкування [9].

Відповідно до ч. 1 ст. 21 Сімейного кодексу України «шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану». Як уже було зазначено вище, законодавець відносить до першої спадкової черги того з подружжя, хто пережив померлого.

Отже, закон чітко встановлює, що подружжям визнається такий сімейний союз жінки та чоловіка, що був зареєстрований у встановленому законом порядку. При цьому закон не допускає заміни встановленої реєстрації шлюбу договором між чоловіком та жінкою або рішенням суду, хоч би такими і встановлювався факт спільного їх проживання.

Таким чином, до першої спадкової черги можна віднести лише дружину (чоловіка) померлої особи, тобто таких, які перебували з померлою особою у зареєстрованому шлюбі.

Вказана позиція підтверджена також у згаданому вже Листі Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 01.01.2012 р., відповідно до якого «проживання однією сім'єю жінки та чоловіка без шлюбу не є підставою для виникнення у них права першої черги спадкоємців спадкування за законом».

Поширеною в науковій літературі є думка про те, що той з «фактичного подружжя», хто пережив померлого, може бути віднесений до четвертої черги спадкування [10].

Відповідно до ст. 1264 Цивільного кодексу України «у четверту чергу право на спадкування за законом мають особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім'єю не менш як п'ять років до часу відкриття спадщини».

Таким чином, для віднесення того з «фактичного подружжя», хто пережив померлого, до четвертої спадкової черги

та, відповідно, надання йому права на спадкування після померлого, необхідним є встановлення наступних обставин:

1) неперебування такої особи у шлюбі з іншою особою;

2) доведеність факту проживання зі спадкодавцем однією сім'єю не менше як п'ять років до часу відкриття спадщини (наявність рішення суду про встановлення факту проживання однією сім'єю або відповідного договору між цією особою та спадкодавцем);

3) відсутність спадкоємців першої, другої та третьої черг [11].

Варто також звернути увагу, що згідно з ч. 2 ст. 1259 Цивільного кодексу України «фізична особа, яка є спадкоємцем за законом наступних черг, може за рішенням суду одержати право на спадкування разом із спадкоємцями тієї черги, яка має право на спадкування, за умови, що вона протягом тривалого часу опікувалася, матеріально забезпечувала, надавала іншу допомогу спадкодавцеві, який через похилий вік, тяжку хворобу або каліцтво був у безпорадному стані». Таким чином, віднесення того з «фактичного подружжя», хто пережив померлого, до першої, другої або третьої черг спадкування за законом та надання йому права на спадкування разом з іншими спадкоємцями спадкодавця можливе лише за наявності відповідного рішення суду.

Для цього необхідно довести ряд важливих обставин, зокрема:

1) факт перебування померлого у безпорадному стані внаслідок похилого віку, тяжкої хвороби або каліцтва;

2) факт опікування, надання матеріального забезпечення або іншої допомоги померлому з боку того з «фактичного подружжя», хто пережив померлого;

3) факт того, що той із «фактичного подружжя», хто пережив померлого, є спадкоємцем за законом наступної, зокрема четвертої черги.

Іншим можливим варіантом отримання прав на спадщину тим з «фактичного подружжя», хто пережив померлого, є укладення договору про зміну черговості одержання права на спадкування, передбаченого ч. 1 ст. 1259 Цивільного кодексу України — «черговість одержання спадкоємцями за законом права на спадкування може бути змінена нотаріально

посвідченим договором заінтересованих спадкоємців, укладеним після відкриття спадщини». Безумовно, для отримання спадщини, таким чином, потрібна згода та добра воля інших спадкоємців урівняти в праві на спадщину «фактичного» чоловіка чи дружину та віддати їм частину майна, яке входить до спадкової маси, що на практиці трапляється не часто.

Висновки. Сімейний кодекс України надав «фактичному подружжю» практично усі майнові права, характерні для подружжя, зареєстрованого у встановленому законом порядку. Проте проживання жінки та чоловіка однією сім'єю без реєстрації шлюбу не має наслідком виникнення у них особистих немайнових прав та обов'язків, які характерні саме для подружжя, зокрема права на зміну прізвища тощо.

Подібний підхід відображений і у спадкових правовідносинах, де статус жінки або чоловіка, які проживали з померлим у зареєстрованому шлюбі, відрізняється від статусу «фактичного подружжя». Зокрема варто зауважити, що той з «фактичного подружжя», хто пережив померлого, не може бути віднесений до першої спадкової черги за законом поряд із законною дружиною (чоловіком) спадкодавця навіть за умови укладення між ними договору про спільне проживання та ведення спільного господарства за життя спадкодавця. Крім того, той з «фактичного подружжя», хто пережив померлого, позбавлений права на отримання обов'язкової частки у спадщині, оскільки таке право належить виключно законній дружині (чоловікові) спадкодавця.

Загальновизнаним у науковій літературі та практиці є підхід, що той з «фактичного подружжя», хто пережив померлого, може бути віднесений до четвертої спадкової черги за законом у разі наявності рішення суду, яким встановлено факт проживання «фактичного подружжя» протягом п'яти останніх років до моменту смерті одного з «фактичного подружжя». Визнання факту спільного проживання «фактичного подружжя» протягом п'яти останніх років до моменту смерті

спадкодавця не потрібне у тому випадку, якщо між «фактичним подружжям» за життя спадкодавця було укладено договір спільного проживання та ведення спільного господарства. Для того щоби такий член «фактичного подружжя» отримав право спадкувати разом із спадкоємцями тієї черги, яка має право на спадкування, необхідне отримання рішення суду з метою підтвердження необхідних обставин: безпорадного стану спадкодавця та опіки над ним та його матеріально-го забезпечення спадкоємцем або підписання договору про зміну черговості права на спадкування.

Таким чином, у спадкових відносинах чоловік та жінка, що проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу, мають досить обмежені права, а саме: можуть спадкувати один за одним у порядку четвертої черги спадкування лише у виняткових випадках: (1) коли за життя між ними було укладено договір спільного проживання та ведення спільного господарства, або (2) за умови звернення до суду за отриманням рішення суду про підтвердження факту перебування у «фактичному шлюбі». Оскільки наявність попередніх черг спадкування усуває від спадкування четверту чергу, отримання спадщини «фактичним подружжям» трапляється доволі рідко. З тим щоби піднятися до попередньої черги спадкування та отримати право на спадщину, той з «фактичного подружжя», хто пережив померлого, повинен (1) звернутися до суду та довести, що він піклувався про безпорадного члена «фактичного подружжя», який помер, або (2) отримати таке право за домовленістю з іншими спадкоємцями шляхом укладення договору про зміну черговості права на спадкування, що теж трапляється доволі рідко. Таким чином, логічним, на нашу думку, видається підхід Цивільного кодексу України, який не допускає зрівняння спадкових прав зареєстрованого та «фактичного подружжя» та віднесення жінки (чоловіка), що проживали з померлою особою однією сім'єю без реєстрації шлюбу, до першої черги поряд із дружиною (чоловіком), що перебували з померлим у зареєстрованому шлюбі.

ПРИМІТКИ

1. Валах В. В. Спадкування фактичного подружжя за законом / В. В. Валах // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць / гол. ред. : С. В. Ківалов ; Одеська нац. юрид. акад. — О. : Юрид. літ., 1997. — Вип. 57. — 2011. — С. 479—484.
2. Валах В. В. Спадкування фактичного подружжя за законом: проблеми теорії та практики : матер. наук. конф. професорсько-викладацького складу і наук. працівників (24 — 26 листопада 2010 р.) / В. В. Валах; Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. — О. : Астропринт, 2010. — С. 58—60.
3. Піцик Х. З. Сучасні проблеми правового регулювання спадкування спадкоємцями за законом, що входять у першу чергу / Х. З. Піцик // Прикарпатський юридичний вісник. — Івано-Франківськ, 2012. — Вип. 2. — С. 86 — 95.
4. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. // Голос України. — 2002. — № 38.
5. Актуальні проблеми теорії і практики нотаріального, цивільного, виконавчого процесу: їх співвідношення та взаємодія / за заг. ред. д-ра юрид. наук С. Я. Фурси. — К. : ЦУЛ, 2013. — С. 183.
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Голос України. — 2003. — № 45.
7. Закон України «Про власність» від 07.02.1991 р. // Голос України. — 1991. — № 79.
8. Лист Верховного Суду України «Судова практика розгляду справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення» від 01.01.2012 р. // Вісник Верховного Суду України. — 2012. — № 8.
9. Піцик Х. З. Зазнач. праця. — С. 91.
10. Спадкове право: Нотаріат. Адвокатура. Суд : наук.-практ. посіб. / С. Я. Фурса, Є. І. Фурса, О. М. Клименко [та ін.] ; за заг. ред. С. Я. Фурси. — К. : Видавець Фурса С. Я. : КНТ, 2008. — С. 213.
11. Алопій І. В. Сімейне право України : навч. посіб. — 2-ге вид., допов. і перероб. — К. : Центр учбової літератури, 2011. — С. 153.

Войнаровская Оксана. Правовое регулирование наследственных отношений между мужчиной и женщиной, которые проживают одной семьей и не пребывают в браке. В статье изложены особенности правового регулирования наследования между женщиной и мужчиной, которые проживают одной семьей и не пребывают в браке между собой или в любом другом браке. В частности, совершен анализ порядка наследования «фактическими супругами» по закону и по завещанию, а также права того из «фактических супругов», кто пережил умершего, на обязательную часть в наследстве.
Ключевые слова: брак, семья, «фактический брак», «фактические супруги», наследование по закону, наследование по завещанию.

Voynarovska Oksana. Legal regulation of inheritance relations between man and woman, who live as a one family and are not married to each other or to any other people.

The article states main tendencies of legal regulation of succession between man and woman, who live as a one family and are not married to each other or to any other people and analyses the order of hereditary and testamentary succession of 'civilian spouses' and the right of a 'civilian spouse', who survived the deceased, to the obligatory part of the inheritance.

Key words: marriage, family, 'civil marriage', 'civil spouses', hereditary succession, testamentary succession.